

Політологія

УДК 323:316.344.42:316.772

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15334244>

**Громадянське суспільство та політична еліта в умовах нових викликів:
комунікативний та безпековий виміри**

Безрук Олександр Олександрович

кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри
політології, соціології і культурології Харківського
національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4963-5707>

Денисенко Ірина Дмитрівна

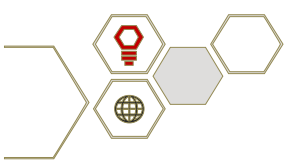
доктор філософських наук, професор, декан факультету
соціально-гуманітарних наук і соціальних технологій Харківського
національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1956-571X>

Куц Галина Михайлівна

доктор політичних наук, професор, професор кафедри
політології, соціології і культурології Харківського
національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7263-1958>

Прийнято: 19.04.2025| Опубліковано: 29.04.2025

***Анотація.** У статті розглянуто проблему пошуку конструктивної моделі взаємодії між громадянським суспільством та політичними елітами в умовах*

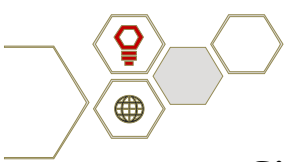
зовнішніх викликів, пов'язаних з глобальними трансформаційними процесами сьогодення. Важливим зовнішнім контекстом для сучасних суспільств, зокрема для українського, виступає війна в її різноманітні змістового насичення, особливо інформаційного компоненту. Метою дослідження є комплексний політологічний аналіз структурних характеристик інститутів громадянського суспільства та політичної еліти у аспекті забезпечення їхньої комунікації за умов зовнішніх загроз на прикладі сучасних війн.

При проведенні дослідження застосовано методи структурно-функціонального, конфліктологічного та дискурсивного аналізу. Теоретичною базою дослідження слугують концепції громадянського суспільства та політичних еліт західних та вітчизняних науковців, теорії комунікації та нових воєн.

У ході роботи було встановлено, що критичною межею для комунікації часто стає відмова від нього, яка пов'язана із розривом між даними та власне спілкуванням. Результативність комунікації беззаперечно ґрунтується на рівності учасників, що нерозривно пов'язана з демократичною культурою, яка в умовах небезпеки та кризового стану може порушуватись. Ключовим є питання ролі громадянського суспільства у сприянні формуванню спільної політичної стратегії у рамках налагодженої комунікації з правлячими колами.

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що прозорість, адресність, конструктивність та релевантність порядку денному забезпечують ефективність комунікації між громадянським суспільством та політичною елітою. Водночас, у воєнний період актуалізація широкого кола громадської проблематики, притаманної мирному часу, реалізує формат «комунікації заради комунікації», що не є прийнятним в умовах підвищеної небезпеки для суспільства та держави.

Ключові слова: громадянське суспільство, глобальні процеси, політичні еліти, політична система, комунікація, війна, безпека, суспільство, інформаційна компонента війни, брендинг.

**Civil Society and Political Elite in the Conditions of New Challenges:
Communicative and Security Dimensions**

Bezruk Oleksandr Oleksandrovykh

Candidate of Political Science, Associate Professor, Head of Department of
Political Science, Sociology and Cultural Studies,
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4963-5707>

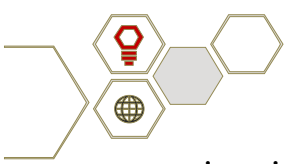
Denysenko Iryna Dmytrivna

Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of
Social Sciences and Humanities and Social Technologies
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-1956-571X>

Kuts Halyna Mykhailivna

Doctor of Political Science, Professor, Professor of
Political Science, Sociology and Cultural Studies,
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7263-1958>

Abstract. *The article considers the problem of finding a constructive model of interaction between civil society and political elites in the context of external challenges associated with today's global transformation processes. An important external context for modern societies, in particular for Ukrainian ones, is war in its diversity of content, especially the information component. The purpose of the study is a comprehensive political science analysis of the structural characteristics of civil*

society institutions and the political elite in terms of ensuring their communication under external threats using the example of modern wars.

The study used methods of structural-functional, conflictological and discursive analysis. The theoretical basis of the study is the concepts of civil society and political elites of Western and domestic scientists, the theory of communication and new wars.

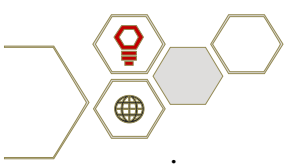
In the course of the work, it was established that the critical limit for communication is often the rejection of it, which is associated with the gap between data and communication itself. The effectiveness of communication is undoubtedly based on the equality of participants, which is inextricably linked to democratic culture, which in conditions of danger and crisis can be violated. The key issue is the role of civil society in promoting the formation of a common political strategy within the framework of well-established communication with the ruling circles.

The results of the study allow us to assert that transparency, targeting, constructiveness and relevance to the agenda ensure the effectiveness of communication between civil society and the political elite. At the same time, in wartime, the actualization of a wide range of public issues inherent in peacetime implements the format of “communication for the sake of communication”, which is not acceptable in conditions of increased danger to society and the state.

Keywords: *civil society, global processes, political elites, political system, communication, war, security, society, information component of war, branding.*

Постановка проблеми. Глобальні трансформаційні процеси та зовнішні виклики на різних рівнях функціонування держави та суспільства, зокрема, російсько-українська повномасштабна війна, актуалізують проблему налагодження ефективної комунікації громадянського суспільства та правлячої еліти в складних, іноді кризових умовах. Особливого значення це набуває для українського суспільства.

Налаштований в попередні роки формат суспільно-політичної динаміки, крім своїх загальносоціальних позитивних наслідків, одночасно закріпив сформований внутрішній розрив політичного процесу, який іноді сприяє

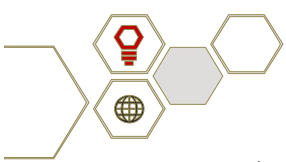

відтворенню бюрократично-елітарного стилю правління. Потреби консолідації спільних зусиль, адаптації політичної системи, переведення її на інноваційні рейки розвитку, формування і поширення політичної культури, сучасних і ефективних інститутів, методів і практик, здатних забезпечувати своєчасне та адекватне реагування системи на динамічно мінливі параметри сьогодення. Особливо тих, які стосуються безпекової сфери сучасних суспільств.

Подолання суперечливих, а іноді, антагоністичних, нюансів у взаємовідносинах між правлячим класом (елітою) та громадянським суспільством у воєнний час пов'язано з одного боку необхідністю збереження балансу влади, щоб зберегти належний рівень керованості воюючою країною та недопущенням деструктивних процесів, котрі можуть бути інспіровані ворогом зовні; з іншої сторони – забезпечити транспарентну ефективну комунікацію між владою та громадянським суспільством задля досягнення синергетичного ефекту в протистоянні агресору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З кінця 90х-років ХХ ст. інтенсивно розробляють проблемне поле громадянського суспільства такі зарубіжні науковці, як: американські політологи та соціологи Джеффри Александер, Ендрю Арато, Пітер Бернелл, Джордж Маклін, Лоуренс Е. Кахун, Домінік Колас, Джин Л. Коен, Роберт Патнам, Ненсі Розенблюм; італійські дослідники Роберт Леонарді, Рафаелла Й. Нанетті; англійські соціологи Ентоні Блек, Ернест Геллнер, Ентоні Гідденс, Джон Кін, канадський політичний філософ Чарльз Тейлор, німецькі філософи Гельмут К. Анхайер, Юрген Габермас, Ральф Дарендорф, Тобіас Шельдбауер та ін. [1-17].

Різноманіття теорії еліт (біологізаторські, технократичні, психологічні, цивілізаційні, бюрократичні та інші) може слугувати підґрунтям для уявлення про інтерпретацію природи еліт, стратифікаційного аналізу правлячих груп, формування обмеженої комплексної картини щодо реальних механізмів вироблення політичних курсів та стратегії дискурсивних практик релевантно до наявних умов [18; 19].

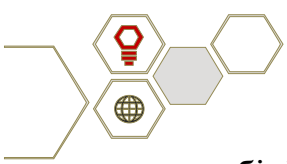

Але слід зазначити, що жоден варіант авторської інтерпретації (як зарубіжної, так й вітчизняної) проблемного поля і громадянського суспільства, і політичних еліт (правлячого класу) не отримав у сучасному соціально-політичному дискурсі відповідної підтримки, отже пошуки стратегій підвищення рівня його адекватної експлікації тривають.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сутність актуалізованої проблеми полягає у пошуку формату збалансованої взаємодії між громадянським суспільством та правлячою елітою в умовах кризового періоду для країни. Для українського суспільства – це стан війни, в якому воно перебуває де-факто понад 10 років. Особливим аспектом тут виступає інформаційний аспект війни. Ворожі наративи спрямовані на дискредитацію політичного керівництва накладаються на окремі фрагменти критичної трансляції з боку частини громадянського суспільства, що може призвести до поступової деморалізації українського соціуму. Розмежування між правлячим класом та громадянським суспільством (що є цілком нормальним за стабільного функціонування політичної системи в умовах демократії) видається як розкол суспільства в цілому, яке спрацьовує або має спрацювати на агресора в умовах реалізації інформаційної компоненти війни.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у політологічному аналізі змістовно-структурних особливостей громадянського суспільства та політичної еліти у контексті забезпечення комунікативного порядку денного в умовах зовнішніх викликів на підставі наявності дискогерентного простору дискурсної взаємодії: громадянське суспільство обмежує дії еліт у той час, коли еліти тиснуть на громадянське суспільство з метою збереження власного владного впливу на загальний владний вплив в нормальних умовах функціонування політичної системи.

Завдання дослідження стосується окреслення фреймів (комунікативної) взаємодії правлячого класу та громадянського суспільства в умовах «нової нормальності», яка формується під впливом зовнішніх змін та загроз

дестабілізації внутрішньої архітектури політичної системи, що позначається на її (системи) безпековому стані.

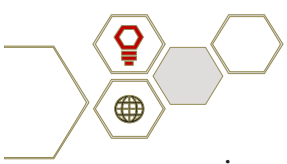
Виклад основного матеріалу. За змістом всі загальновідомі наробки щодо результатів дослідження проблемного поля громадянського суспільства можна розподілити на три великі групи / напрями.

Перший напрям досліджень становлять ідеї та положення, які виступають результатами спроб розглянути громадянське суспільство у межах сформованих теоретичних конструкцій у сфері дослідження інших явищ та процесів соціальної реальності (від тверджень про це явище давньогрецьких мислителів Платона та Арістотеля у контексті побудови ідеальної форми правління до пропозицій інтерпретувати його як провідний елемент теорії демократії (французького соціолога Алексіса де Токвіля) чи формаційного розвитку суспільства (німецького філософа Карла Маркса)).

Переважна більшість дослідників погоджується з тим, що саме у теоретичній спадщині німецьких філософів Іммануїла Канта та Георга-Вільгельма Гегеля і французького соціолога Алексіса де Токвіля містяться найбільш глибокі для XIX ст. уявлення про природу, зміст та перспективи розвитку громадянського суспільства.

Другий напрям в сукупності загальновідомих наробок щодо розгляду проблемного поля громадянського суспільства, представлених у сучасному науковому дискурсі, формують результати досліджень цього елементу соціально-політичної реальності, які здійснюються з позиції застосування в якості теоретико-методологічних засад провідних положень загальновідомих дослідницьких теорій та підходів.

Третій напрям в сукупності загальновідомих наробок щодо розгляду проблемного поля громадянського суспільства, представлених у сучасному науковому дискурсі, формують результати досліджень цього елементу соціально-політичної реальності, які є різними варіантами самостійних цілісних концептуальних конструкцій з центральним поняттям «громадянське

суспільство», що за змістом й структурою відповідають певним критеріям соціальної / політичної теорії.

Щодо визначення змісту самого концепту «громадянське суспільство» в сучасному соціально-політичному дискурсі, то як зарубіжними, так й вітчизняними дослідниками фіксується ситуація, що характеризується двома моментами.

Перший момент пов'язаний з існуванням в історії розвитку уявлень і знань про громадянське суспільство достатньо великої кількості його визначень.

Зокрема, загальновідомий канадський філософ Ч. Тейлор у своєму «Зверненні до громадянського суспільства» (1997 р.) зазначає, що у сучасних наукових публікаціях концепт «громадянське суспільство» застосовується щонайменше у трьох значеннях:

- як сукупність незалежних від держави громадських організацій / об'єднань (так званий «третій сектор»;
- як певна соціальна структура, що функціонує завдяки діяльності цілої низки добровільних асоціацій;
- як сукупність груп тиску та інших суб'єктів впливу на політичний процес у державі (певний фактор впливу на державну політику) [20].

Український політолог А. Колодій пропонує до цієї групи трактувань змісту концепту «громадянське суспільство» додати ще два визначення, а саме:

- як система певних інститутів і взаємодій;
- як цілісна нерозчленована позаполітична чи позадержавна сфера суспільного життя [21, с. 68–69].

Другий момент, що характеризує ситуацію з визначенням змісту самого концепту «громадянське суспільство», яка склалася в сучасному соціально-політичному дискурсі – існування безперервних дискусій щодо теоретичної спроможності кожного із запропонованих варіантів інтерпретації концепту. Дослідники погоджуються, що, у цілому, кожне з цих визначень має свої підстави для застосування у дослідженнях громадського суспільства як елементу соціально-політичної реальності, але викликає дискусію рівень

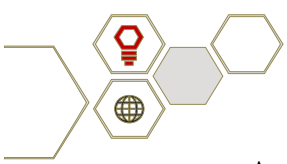
конструктивності цього процесу в контексті їхнього співставлення та порівняння.

Фундаментальне значення має і громадянська відповідальність влади, її здатність тримати руку на пульсі життя і вчасно вловлювати вихідні від неї імпульси до вдосконалення існуючих законів і прийняття нових зокрема в сучасних умовах глобальних викликів та змін.

Особливого значення в цьому контексті набуває специфіка взаємовідносин між політичними елітами та громадянським суспільством в умовах сучасних, зокрема, інформаційних воєн, як значущого глобального виклику. Британська дослідниця М. Калдор наголошує, що кардинальні зміни в підході до сучасних військових дій формують нову концепцію безпеки. Згідно з твердженням британської дослідниці, «нові війни виникають в ситуаціях, коли спад економічного розвитку та поширення злочинності, корупції й неефективності зумовлюють скорочення державних фінансів, а внаслідок росту організованої злочинності та появи збройних угруповань дедалі більше насильства стає приватною справою і відбувається втрата політичної легітимності» [22].

Окрім того, нові війни розраховані на швидкий політичний ефект та зорієнтовані на завойовування «сердець та умів», що, зокрема, пов'язується з реалізацією інформаційної компоненти війни, оскільки сучасні суспільства є вразливими у плані інформаційного впливу.

Французький соціолог А. Турен визначає сучасне суспільство як «сукупність правил, звичаїв, привілеїв, проти яких спрямовані індивідуальні й колективні творчі зусилля». Головна тенденція сучасних суспільств, згідно з його твердженнями, «завжди спрямована на зміцнення та концентрацію, що збільшується, їх здатність впливу на самих себе ... Сучасні суспільства реінвестують усе більшу, у порівнянні з попередніми суспільствами, частину їх продукту таким чином, що суспільні конфлікти через управління й присвоєння нових продуктів, які випливають з цих інвестицій, можуть лише розширюватися й розбудовуватися» [цит. за 23, с. 8].

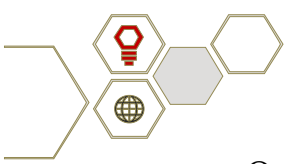
А. Турен обґрунтовує, що «постіндустріальне суспільство не може – як і індустріальне – бути охарактеризоване посиленням на певну технологію». Він вважає, що «так само поверхово було б говорити про суспільство обчислювальної машини або про суспільство плутонію, як про суспільство парової машини або електричного двигуна. Вирішальним для постіндустріального суспільства є те, що вся сукупність економічної системи становить об'єкт інтервенції суспільства у ставленні самого до себе» [цит. за 23, с. 9].

Цей тип суспільства пропонується називати «програмованим», тому що, це «слово підкреслює його здатність створювати моделі керування й виробництва, організації, розподілу та споживання. У результаті подібне суспільство на всіх рівнях свого функціонування є не продуктом природних законів або культурної специфічності, а результатом впливу суспільства на самого себе, підсумком систем соціальної дії» [цит. за 23, с. 9].

Основними елементами соціальної структури цього суспільства виступають не соціальні класи, а громадські рухи, основу яких складають соціально-конфліктні дії певного класу. Характер і напрями дій визначаються позицією, яку займає клас у процесі присвоєння так званої «історичності».

Історичність інтерпретується як сукупність культурних, когнітивних, економічних, етичних моделей, за допомогою яких група будує відносини зі своїм оточенням. Конфлікт, з якого ця сукупність моделей трансформується у систему соціальних відносин (відносин нерівності), розглядається як центральний механізм соціальних змін та розвитку суспільства в цілому.

За таких умов, відповідно до тверджень дослідника, саме комунікація дозволяє чітко запрограмувати суспільство на відповідний тип розвитку, який гарантує рівновагу для функціонування його соціальної системи. Завдяки цьому, пришвидшуються організаційні та технологічні зміни, запроваджуються новації, утверджуються адаптивні ідеології, здатні динамізувати соціально-економічний розвиток суспільства.

Одночасно, іспанський дослідник М. Кастельс визначає нову соціальну реальність як інформаційну епоху, початок формування якої припадає на кінець 1960-х – середину 1970-х років в контексті історичного збігу «трьох незалежних процесів:

революції інформаційних технологій;
кризи як капіталізму, так і етатизму, з їх подальшою реструктуризацією;
розквіту культурних соціальних рухів, таких, як лібертаріанізм, боротьба за права людини, фемінізм, захист навколишнього середовища».

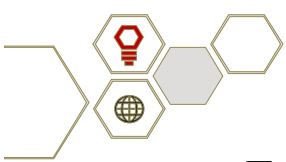
У результаті взаємодії між цими процесами і спровокованими ними реакціями, згідно з висновками американського соціолога, були створені:

нова домінуюча соціальна структура – мережеве суспільство;
нова економіка – інформаціональна / глобальна;
і нова культура – культура реальної віртуальності [23, с. 12].

При цьому комунікація, становить «специфічний атрибут соціальної організації, який завдяки новим технологічним умовам, які з'явилися на даному історичному етапі розвитку, генерування, оброблення та передачі інформації стали фундаментальним джерелом виробництва та влади». Більше того, вчений наголошує на утвердженні постіндустріальної та техноекономічної парадигми, відповідно до якої комунікація забезпечує соціальну еволюцію та призводить до утвердження нової моделі суспільства.

Французький дослідник Домінік Вольтон у книзі «Інформація не означає комунікація»: (2010) презентував п'ять етапів свого обґрунтування теорії комунікацій, яку він відстоює і яку пропонує інтерпретувати як теоретичну конструкцію комунікацій безпосередньо між людьми (спілкування), так і комунікацій, опосередкованих технічними засобами [24, с. 16].

По-перше, комунікація невід'ємно притаманна людині. Не буває ні приватного життя, ні життя в колективі без прагнення розмовляти один з одним, спілкуватися, обмінюватися на індивідуальному і колективному рівнях. «Жити значить спілкуватися».

По-друге, люди прагнуть спілкуватися один з одним в силу трьох основних цілей: Поділитися. Переконати. Спокусити. І дуже часто з усіма трьома цілями одночасно.

По-третє, комунікація іноді намагається на відмову від комунікації. Одержувачу інформації далекі інтереси тих, хто направляє інформацію, або він не згоден з інформацією.

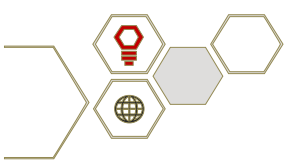
По-четверте, починається фаза досягнення домовленості, де головні дійові особи, більш-менш вільно, на рівних ведуть переговори, домовляються, щоб знайти точки дотику.

По-п'яте, результат, коли він позитивний, називається спільним існуванням, з притаманними йому сильними і слабкими сторонами. Пошуки домовленості і шляхів до співіснування як процесу мають своїми цілями уникнути відмови від комунікації та його наслідків, нерідко пов'язаних з ворожими діями.

Межею для комунікацій нерідко буває відмова від комунікації, що проявляється, зокрема, у розриві між інформацією та комунікацією; неможливо звести комунікацію до чисто технічних дій; необхідний пошук домовленостей між партнерами. Структурна відмова від комунікації явно заснована на рівноправності учасників, інакше не може бути переговорів; і це робить теорію комунікацій реалією, невід'ємно пов'язаною з демократичною культурою, і процесом більш широким, ніж просто пошук вираження.

Отже, не може бути комунікації без мінімуму витраченого часу, без взаємної поваги та довіри; таким чином, толерантність являє собою один із структурних умов будь-якого процесу комунікації. Саме наведені характеристики комунікації визначають ефективність взаємодії еліти (правлячого класу) з громадянським суспільством.

Політична еліта зосереджує у своїх руках важелі управління найважливішими посадами в політико-державних структурах, і її вплив на прийняття ключових рішень є вирішальним. Мова про лідерів партій і блоків, які правлять, членів уряду та парламенту, впливових регіональних керівників, що

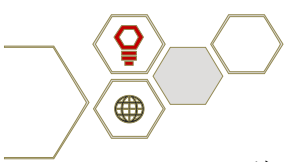

мають значний політичний капітал — авторитет, розгалужену мережу зв'язків, доступ до засобів масової інформації та подібне. Ці люди, які становлять політичну еліту, визначають стратегічний напрямок розвитку суспільства, формулюють і впроваджують політику держави на національному та міжнародному рівнях. За своєю внутрішньою будовою політична еліта є різнорідною і об'єднує, зокрема, власне політичне керівництво (прем'єр, лідери фракцій), парламентську еліту, верхівку партійного апарату та інших. Між цими групами нерідко виникає серйозне суперництво за право впливати на процес прийняття рішень.

Важливим чинником для результативності державного управління є також функціональна спроможність адміністративної еліти — найвищого складу державних службовців, які відповідають за розробку й впровадження галузевих політик. У розвинених демократичних країнах основою цієї спроможності вважається відданість чиновників принципам політичного нейтралітету, меритократичного відбору та кар'єрного просування. Натомість доволі часто спостерігається протилежна тенденція — політизація та клієнтелізація бюрократичного апарату. Вкрай негативними наслідками такого стану справ є зниження професійності управлінських кадрів, втрата інституційної пам'яті, поширення корупції, використання службових обов'язків у приватних інтересах та інші негативні явища. У кризові часи ці кейси є основою контрпродуктивного розвитку супроводжувальної ситуації.

Під час війни підтримка дискурсу між політичною елітою (владою) та громадянським суспільством набуває критичної значущості за наявності ризиків розколу суспільства воюючої країни, що може призвести до демонтажу системи «фронт — тил», коли війна де-факто має тенденції до набуття форми війни тотальної.

Важливим є питання щодо можливостей громадянського суспільства сприяти виробленню єдиного політичного курсу, що може обмежуватися наступними моментами:

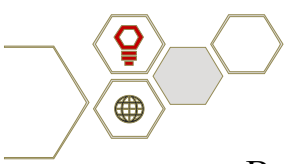

1) критична оцінка потенціалу громадянського суспільства пов'язана з його фрагментуванням, розрізненістю, негомогенністю. Тому єдиний загальний політичний курс різні соціальні сили, групи інтересів виробити не в змозі;

2) проблематизація раціональності громадської думки, ситуація зростання некомпетентності більшості, яка впливає з росту диференціації знань, а також з визнання відсутності у науки привілейованого епістемологічного статусу в ситуації ризикованих рішень;

3) громадянське суспільство, як вважали «батьки-засновники» цього концепту, конститується і діє в ім'я загального блага. Однак загальне благо в сучасних умовах постіндустріального, постінформаційного соціуму не є чимось самоочевидним і відкривається «природним розумом» людини, як вважали теоретики природного права [25, с.119]

У теорії єдина політична воля народжується в процесі справжньої відкритої конфронтації різних думок. Цей процес повинен бути публічним в двох відносинах: автономний публічний орган працює вільно, без зовнішнього тиску на його членів; він повністю відкритий для зовнішнього світу. В обох відносинах сучасний парламентаризм суттєво відрізняється від своїх попередників, станових зборів, заснованих на імперативних мандатів і закритому характері сесій. В умовах сучасного парламентаризму прямий тиск з боку виборців, а також будь-яка форма пов'язаного обов'язком або мандатної представництва замінена громадською думкою, яке, як передбачається, здатне «впливати» на парламентську громадськість виключно шляхом аргументації і переконання, що не виключає, а, навпаки, передбачає незалежність представників. Наприклад, німецький політолог К. Шмітт не робить різниці між системою потреб і іншими рівнями громадянського суспільства, а також не визнає ніякого опосередкування між суспільством і державою, крім парламенту. Для нього всі фундаментальні політичні полярності епохи конституційної монархії (князь - народ, уряд - народні представники, управління - самоврядування), під які він (непослідовно) підводить класичний лібералізм, виявляються проявами фундаментального дуалізму: суспільство - держава [26].

Важливою складовою комунікації виступає і особистісний чинник. Оскільки місце індивіда в політичній системі є критично важливим для забезпечення сталого функціонування демократичних інституцій. Інтеграція інноваційних методів участі громадян, забезпечення прозорості та відповідальності влади, а також захист прав і свобод кожного індивіда - все це є ключовими завданнями для сучасних політичних систем. Це включає аналіз практик особистого брендингу з акцентуванням уваги на необхідності послідовного та стратегічного управління своїм іміджем і репутацією. Вони наголошують на важливості створення унікального і впізнаваного образу, який відповідає особистим цінностям та цілям. Останнє забезпечується практиками використання соціальних медіа, публічних виступів, участю у професійних заходах та іншими способами просування власного образу політика [27, с. 67].

Це включає створення та поширення контенту, такого як статті, блоги, книги, а також участь у публічних виступах та презентаціях. Якісний контент допомагає політику демонструвати свою експертизу, висвітлювати важливі теми та доносити свою точку зору до широкої аудиторії. Важливо, щоб цей контент був зрозумілим, переконливим та резонуючим з цінностями та інтересами цільової аудиторії.

Соціальні медіа відіграють вирішальну роль у сучасних комунікаціях політика. Вони дозволяють безпосередньо взаємодіяти з виборцями, відповідати на їхні питання та ділитися своїми думками у реальному часі. Онлайн-активність допомагає підтримувати постійний контакт з аудиторією, створюючи платформу для обговорення важливих питань та залучення громадськості до політичних процесів. За допомогою соціальних медіа політики можуть оперативно реагувати на події, виправляти можливі непорозуміння та формувати позитивний імідж.

Контент та комунікації політика повинні бути стратегічно спланованими і послідовними. Важливо, щоб усі меседжі відповідали загальній місії та цінностям політика, підкреслюючи його компетентність і надійність. Як стверджує М. Мофакім у своїй книзі «Political Branding in Turbulent times», регулярна комунікація через різні канали допомагає політику залишатися

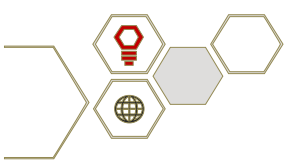
актуальним та видимим, зміцнювати довіру виборців і підтримувати позитивний імідж [28, с. 107].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Кризовий контекст комунікації між елітою та громадянським суспільством обумовлюється природою обидвох сторін та силовими наративами екзистенційного характеру, що сприяє активізації ліній напруженості. Разом з тим, спільна орієнтація на «парадигму виживання» слугуватиме інструментом погашення двосторонніх претензій, стосовно збереження балансу влади в умовах подолання зовнішніх викликів.

Так, для українського соціуму російська агресія слугує мотиваційною складовою для внутрішньої консолідації та подолання реальних і уявних суперечностей, часто інспірованих країною-агресором. Забезпечення прозорого та конструктивного дискурсу між владою та громадянським суспільством у контексті пошуку інструментів підсилення воєнного потенціалу українського суспільства сприятиме врівноваженню політичної системи та консолідації сил у відповідності до громадського порядку денного.

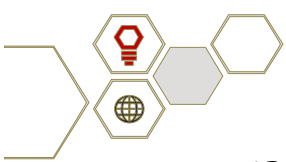
Забезпечення та підтримка відкритої комунікації між громадянським суспільством та елітою є єдиним механізмом забезпечення безпеки держави та її національних інтересів в умовах актуалізованого конфлікту. Водночас необхідно зауважити, що сценарій «комунікація заради комунікації» є неприпустимим з огляду на ризики часових витрат, які є вкрай критичними в кризовій ситуації.

Умови війни загострюють потребу у відповідальних елітах і зрілому громадянському суспільстві. Їхня співпраця є запорукою національної єдності, ефективної оборони та майбутнього відновлення країни. Випробування війною може стати імпульсом для формування нової якості суспільних відносин, де пріоритетами стануть довіра, взаємодопомога та спільна відповідальність за долю держави.

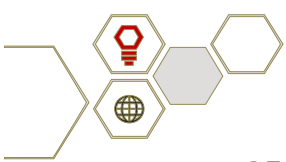

Список використаних джерел

1. Арато Е., Коен Дж. Відродження, занепад та реконструкція концепції громадянського суспільства / Е. Арато, Дж. Коен // Політична думка. 1996. № 1. С. 24–30.
2. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство : пер. з нім. / Ю. Габермас. – Львів : Літопис, 2000. 317 с.
3. Габермас Ю. Громадянство і національна ідентичність / Ю. Габермас // Умови громадянства : зб. ст. ; відп. ред. Варт ван Стінберген. К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 49–70.
4. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення / Дж. Кін : пер. з англ. О. Грищенко ; літ. ред. О. Грищенко К. : К. І. С., 2000. 192 с.
5. Патнам Р. Д. Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії / Р. Д. Патнам. К. : Основи, 2001. 302 с.
6. Alexander J. C. The Civil Sphere / Jeffrey C. Alexander. – Oxford : New York : Oxford University Press, 2006. 816 p.
7. Anheier H. K. Civil Society: Measurement, Evaluation, Policy / Helmut K. Anheier. L. : CIVICUS London : Sterling, VA : Earthscan Publications, 2004. 224 p.
8. Brown L. D. Creating Credibility: Legitimacy and Accountability for Transnational Civil Society / L. David Brown. – Sterling, VA : Kumarian Press, 2008. 182 p.
9. Cahoone L. E. Civil Society: The Conservative Meaning of Liberal Politics [Text] / Lawrence E. Cahoone. – Malden : Blackwell Publ., 2002. 328 p.
10. Civil Society and the State. New European Perspectives / ed. by John Keane. L. ; N. Y. : Verso, 1988. 426 p.
11. Civil Society in Democratization / ed.: Peter Burnell, Peter Calvert. – London : Portland : Frank Cass, 2004. 256 p. 814.
12. Colas D. Civil Society and Fanaticism: Conjoined Histories / Dominique Colas. Stanford : Stanford University Press, 1997. 512

13. Comparative Perspectives on Civil Society / Robert A. Dible (ed.). Lanham, MD : Lexington Books, 2008. 319 p.
14. Habermas J. Between Facts and Norms : Contributions to a Discourse Theory of law and Democracy [Faktizitat und Geltung. English] / Jurgen Habermas. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1996. 631 p.
15. Gellner, E. Conditions of Liberty: Civil Society and its Rivals [Text] / E. Gellner. L. : Penguin, 1994. 225 p.
16. Oberschall A. Conflict and Social Movements /A. Oberschall. – Englewood Cliffs, N.J.: Prentice- Hall, 1973. 371 p.
17. Smelser N.J. Theory of Collective Behavior / N.J. Smelser. New York: The Free Press, 1962. 449 p.
18. Політичні еліти та лідерство : навчальний посібник / О. Б. Балацька ; під. ред. Л. І. Павлової. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 136 с.
19. Коротков Д.С. Політична еліта України : становлення та розвиток у виборчому процесі : монографія / Д. С. Коротков. Х.: Вид. ХНЕУ, 2012. 212 с.
20. Taylor Ch. Invoking Civil Society / Ch. Taylor // Contemporary Political Philosophy. An Anthology. /ed. by R. E. Goodin and Ph. Pettit. Oxford: Blackwell Publishers, 1997. P. 69–70.
21. Колодій А. Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні: монографія / А. Ф. Колодій. Львів: Червона Калина, 2002. 272 с.
22. Kaldor M. New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era. 3rd ed. Cambridge : Polity Press, 2012. 268 p.
23. Сучасне суспільство: соціально-політичні і соціокультурні виміри: монографія / [О.О. Безрук, А.В. Горбачов, Ю.А. Данько та ін.]; за ред. І.Д. Денисенко. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 392 с.
24. Данько Ю.А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: політологічний вимір : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Ю.А. Данько; ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Х., 2015. 205 с.

25. Громадянське суспільство: історія та сучасність : монографія / Т. В. Розова, О. С. Білоусов, Л. В. Вінокурова та ін. ; за заг. ред. Т. В. Розової. О. : Юрид. л-ра, 2010. 344 с.
26. Schmitt K. The Crisis of Parliamentary Democracy. [MIT Press Ltd](#). 1988/ 184 p.
27. Speak K. D., McNally D. Be Your Own Brand: Achieve More of What You Want by Being More of Who You Are. United States : Berrett-Koehler Publishers, Incorporated, 2010. 169 p.
28. Political Branding in Turbulent times / ed. by M. Moufahim. Cham : Springer International Publishing, 2022. 171 p. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-83229-2> (date of access: 16.03.2025).